

PRATİK ZEKAT HESAPLAMA

Zekata Tabi Malların Nisapları

Nisap Miktarı Nedir

Zekâtta zenginlik sınırını belirleyen miktara nisap miktarı denir. İslam'da nisap miktarı ve daha fazla mala sahip olan, zengin; daha azına sahip olan ise yoksul sayılır.

**nisap
miktarı**

Zekat Miktarı Nedir

Nisap miktarı mala sahip olan bir kimsenin; sahip olduğu maldan vermekle yükümlüğü olduğu asgari oranlara zekat miktarı denir.

**zekat
miktarı**

ALTIN GÜMÜŞ & PARA

80,18 gr altın

Elimizde bulunan toplam altının gram miktarı nisap miktarı olan 80,18 gramdan fazla ise %2,5 oranında hesaplanarak zekat olarak verilir.

561,2 gr gümüş

Elimizde bulunan toplam gümüşün gram miktarı nisap miktarı olan 561,2 gramdan fazla ise %2,5 oranında hesaplanarak zekat olarak verilir.

Para (80,18 gr altın)

Paralarda nisap miktarı, altın esas alınarak tespit edilir. Bir miktar parası ve altını olan, şayet her ikisinin toplamı 80,18 gram altının değerine eşit gelirse, zekat vermekle mükelleftir.

%
2,5

ALTIN-GÜMÜŞ
PARA

Nisap miktarına ulaşan altın, gümüş ve paraların zekata tabi olabilmeleri için üzerinden bir kameri yılın geçmesi gerekir (Kameri yıl 354 gündür)

1. ve 2. ilkeler birbirinin üzerine eklenerek hesap yapılır yani ticaret malı ve parası olanların, ticaret malı ve parası birbirine eklenerek hesaplanır.

TİCARET MALLARI

Alım ve satımı yapılan ve kâr etmek maksadıyla elde bulunduran her türlü mal, ticaret malı sayıldığından bunlar zekâta tâbidir. Ev, arsa, dükkan, han, hamam gibi gayrimenkuller; manifatura, halı, kilim, beyaz eşya gibi ihtiyaç malzemeleri; buğday, arpa, pirinç, mercimek gibi hububat; demir, bakır, alüminyum gibi tartılan maddeler; koyun, siğir ve at gibi hayvanlar hep birer ticaret malıdır.

- 1- Kişi elinde bulunan malı satın alırken, alıp satmak amacıyla almış olması gerekir. Kullanmak amacıyla satın alırsa bu mal ve ürün zekata tabi olmaz.
- 2- Temel ihtiyaç ve borcunu çıktıktan sonra ticaret malı 80,18 gram altın değerinde olması gerekir.
- 3- Bir kimsenin ticaret malı ile birlikte nakit parası varsa bu ticaret malına ilave edilir. Ticaret malının değeri nisap miktarına ulaşmaz ama parası varsa ticaret malı ve parası birlikte nisap miktarına ulaşır bu mal ve para zekata tabi olur.
- 4- Ticaret mallarının değeri yılsonunda nisap miktarına yani 80,18 gram altın değerine ulaşır zekatının verilmesi gerekir.
- 5- Ticaret malları, sene içinde kendi cinsleri veya başka bir malla değiştirilirse "üzerinden bir yıllık sürenin geçmesi" şartı kesinleşir olmaz. Tüccar sene sonunda sahip olduğu mallarının değerini hesaplar, buna mevcut parasını ve alacaklarını ilave eder. Bulduğu toplam değerini zekatı verilir.
- 6- Ticaret mallarının nisabında altındaki nisap miktarı esas alınır. Buna göre yıl başında (80,18 gram) altın miktarı nisaba ulaşan bir ticaret malının zekâtı için yıl sonundaki değerine itibar edilir. Yıl içindeki eksilip artması zekâta tesir etmez. Fakat yıl sonundaki değeri nisap miktarının altına düşerse, artık zekâtı verilmaz. Yine yıl içinde tüccarın iflas etmesi veya elinde hiç mal ve paranın kalmaması durumunda da "üzerinden bir yıl geçme" şartı kalkmış ve zekâtın farziyeti düşmüştür.
- 7- Ticaret mallarında zekat oranı 1/40'dır. Ticaret mallarının cinsleri ayrı olsa bu mallar birbirine eklenir.

Hanefî müctehidlere göre: Ticaret mallarının zekâtı hesap edilirken borçlar çıkarılır. Ticaret mallarının zekâtı mal olarak verilebileceği gibi bu malın tutarı para olarak da verilebilir.

Şafîî müctehidlere göre: Şafîî mezhebine göre ise bir malın zekâta tâbi olması için, borçtan arındırılmış olması şart değildir. Bir kişi borçlu da olsa, bu borcu

nisap miktarını alt etse de elinde bulunan malının zekâtını vermekle yükümlüdür. Ticaret mallarının nisap miktarına ulaşma şartı, sadece yıl sonundaki miktarına itibar edilir. Yılın başında veya ortasında malın değerinin nisap miktarının altına düşmüş olması zekâtın farziyeti-ne engel olmaz. Meselâ, yıl başında 42,5 gram altın değerinde bir sermaye ile ticarete başlayan bir kimsenin sermayesi, bir yıl sonra nisap miktarına ulaşmışsa, bu artan miktarın üzerinden bir yıl geçmesine gerek kalmadan malın tamamından zekât verilir.

Hanbelî mezhebine göre ise, bir ticaret malının zekâta tâbi olabilmesi için, yılın başından sonuna kadar nisap miktarından aşağı düşmemesi gerekir. Yıl içinde malın değeri nisap miktarının altına düşmesi halinde "üzerinden bir sene geçme" şartı kalkmış sayılır, böylece zekâta da verilmaz. Bu malın zekâta tâbi olabilmesi için nisaba ulaştıktan sonra yeniden üzerinden bir yıl geçmesi gerekir.

TOPRAK ÜRÜNLERİ

Tahıl, Bitki, Meyveler

İnsanların gıdasına elverişli olup bozulmadan saklanması mümkün olan toprak ürünleri zekata tabidir. Bu ürünlerin meyve cinsinden olanları üzüm ve hurma, tahıl cinsinden olanları buğday, arpa, mercimek, nohut, pirinç, çavdar, bakla ve mısır gibi gıda maddeleridir. Toprak ürünlerinin nisabı konusunda müctehitler farklı görüşlerde bulunmuşlardır.

- 1- Toprak ürünlerinin zekâtında bir yıl geçme şartı yoktur. Ürün elde edilir edilmez zekâtı verilmelidir.
- 2- Zekâtı verilen ürün, sahibinin elinde kaç yıl beklerse beklesin ikinci kez zekâta tabi olmaz.
- 3- Kişi toprağından senede iki kez ürün alacak olsa iki sefer zekât vermesi gerekir.
- 4- Zekata tabi ürünler, herhangi bir ücret veya kûlfete ihtiyaç göstermeden yağmur, nehir, kanal veya barajla sulanıyorsa 1/10; eğer hayvan ile çekilen su yada motorla yahut satın alınan su ile sulanıyorsa 1/20 oranında zekata tabidir.
- 5- Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu da 07.08.2001 tarihli toplantısında yapılan müzakereler sonucunda; tahıl ürünlerinin zekâtında, elde edilen hasıllardan, ürün için yapılan günümüz tarım şartlarının getirmiş olduğu ekstra masraflar çıkarıldıktan sonra, geriye kalan ürünün nisap miktarına ulaşması halinde, doğal yollarla sulanan arazide

1/10, masraf veya emekle sulanan arazide 1/20 oranında zekat verilmesi gerektiği kararına varmıştır.

Ebu Hanîf'e'nin içtihadına göre:

Toprak ürünlerinde **nisap şartı aranmaz**. Toprakta elde edilen az veya çok her ürün zekata tabidir. Hanefî mezhebine göre toprak ürünlerinin zekâta tâbi olabilmeleri için üzerinden bir yılın geçmesi (havl) şart değildir. Bir sene içinde kaç defa mahsul alınırsa her defasında zekât verilmesi gerekir.

İmam Muhammed ve Ebu Yusuf'a göre:

Toprak ürünlerinin zekata tabi olabilmesi için ürünlerin ve meyvelerin 5 vesk (eski den kullanılan bir ölçü) ismi olup, bir deve yükü anlamına gelmektedir buna göre 1 vesk, yaklaşık 130 kg. gelmektedir) olması gerekir. Her biri nisap miktarından az olan değişik ürünler, nisabı doldurmaları için birleştirilip toplanmaz. Mesela 400 kg. buğday ile 300 kg. mercimek bir

leştirilmez. Geçen senenin ürünü, bu senenin ürününe ilave edilmez.

İmam Mâlik ve Şâfi'ye göre:

Bir sene muhafaza edilebilen gıda maddesi özelliğine sahip toprak ürünleri zekâta tabidir. Şâfiiler meyveden sadece hurma ve üzümün zekâta tâbi olduğunu düşünmektedir. Zekâta tâbi olan tarım ürünlerinin nisap miktarı 5 vesktir (yaklaşık 653 kg.). Bu miktardan az olan hububat ve meyvelerden zekât verilmaz.

Ahmed b. Hanbefe göre:

Ölçülebilen, kurutulabilen, dayanıklı olan gıda maddeleri ve insanoglu tarafından yetiştirilen bütün ürünler zekâta tabidir. Ahmed b. Hanbel, zekâta tâbi mallarda gıda maddesi olma şartını aramamaktadır. Buna göre pamuk, keten gibi giyim eşyası yapılan ürünler de zekâta tabidir.

1/10
MASRAFSIZ
SULANIYORSA

1/20
MASRAFLA
SULANIYORSA

MADEN & GÖMÜLER

Yer altından çıkarılan ve zekata tabi olan madenden kasıt, altın, gümüş, demir, bakır gibi ateşte eriyen katı madenlerdir. Cıva haricindeki petrol gibi sıvı madenlerle yakut ve mücevher gibi ateşten etkilanmeyen katı madenler zekata tabi değildir.

Şafîî mezhebine göre yer altından çıkarılan altın ve gümüş dışındaki madenler, değeri ne olursa olsun zekata tabi değildir.

Hanbelî mezhebine göre yer altından çıkarılan sıvı ve katı her türlü maden zekata tabidir.

Klasik dönem İslam hukukçularının altın ve gümüş dışındaki madenlerin zekata tabi olmayacağına dair görüşleri kendi dönemlerinde o madenlerin ekonomik bir değer taşımasından kaynaklanmaktadır. Zekatın farz kılınmasının amacı toplumun muhtaç kesim-

lerini zengilerin malından belirli ölçüde yararlandırmaktır. Günümüzde maden işletmeciliği hem gelişmiş hem çeşitlenmiştir. Altın, gümüş, bakır, demir, çinko, bor, kömür ve benzeri birçok ürün elde edilmektedir ve önemli ekonomik değer taşımaktadır. Bu itibarla **Hanbelî mezhebinin** görüşü günümüz için daha isabetlidir. Çünkü 80,18 gr altını bulunan bir kişiyi zekat mükellefi yapıp milyarlarca dolarlık kazanç sağlayan başka maden işletmecilerini zekattan muaf tutmak, İslam'ın ruhuna ve adalet prensibine ters düşer. Dolayısıyla her türlü madenin zekata tabi tutulması, değeri 80,18 gram altına ulaşılırsa üzerinden bir yıl geçme şartı aranmaksızın çıkarıldıktan ve tasfiye edildikten sonra % 2,5 oranında zekatının verilmesi gerekir.

Gömülere gelince bunlar, yer altında saklanmış ve

İslam'dan önceki dönemlere ait olan altın ve gümüşlerdir. Gömü, onu bulup çıkarmanın hakkıdır. **Gömünün 1/5'i zekat olarak verilir.** Gömülerin, yerden çıkarıldıktan sonra üzerinden bir yıl geçme şartı aranmaksızın hemen zekatının verilmesi gerekir. Zekata tabi olabilmesi için gömünün 80,18 gr olması, bulan kişinin Müslüman, hür ve ergen olması gerekir. Çıkarılan gömü veya define İslam dönemine ait ise "kayıp mal" hükmündedir. Sahibi biliniyorsa sahibine verilir. Biliniyorsa bulan kişi bir yıl süre ile gömüyü ilan eder sahibini araştırır, bir yıl içinde sahibi çıkmazsa o define bulan kişinin malı olur. Definenin ağırlıkları nisap miktarını buluyorsa, harcamaz ve üzerinden bir yıl geçerse %2,5 oranında zekatını verir.

%2,5
MADENLER

1/5
GÖMÜLER

DAMIZLIK HAYVANLAR

Zekata tabi olan hayvanlar, deve, siğir, manda, koyun ve keçi cinsinden ibarettir. Zikredilen hayvanların zekata tabi olabilmesi için Saim olmaları gerekir.

Saim Nedir:

Sözlükte "kendi başına olup istediği yere giden, serbest, otlamaya bırakılan" gibi anlamlara gelen saim, dini bir kavram olarak, senenin çoğunu meralarda otlayarak geçiren koyun, keçi, siğir, manda ve develer nisap miktarına ulaşınca zekatları verilmesi gerekir.

Develerin Nisap Miktarları

Aşağıda belirtilen sayılarda deve veya koyunların zekat olarak verilmesini **Şafîî, Maliki ve Hanbelî mezhepleri** benimsemişlerdir. **Hanefî mezhebine göre** ise 120'den sonra hesap yeniden başlar. Buna göre 120 deveden sonra 25 deveye kadar her 5 deve için 1 koyun, 25 deve içinse 1 tane 2 yaşında dişi deve verilir.

5-9	1 koyun
10-14	2 koyun
15-19	3 koyun
20-24	4 koyun
25-35	1 dişi deve 2 yaşında
36-45	1 dişi deve 3 yaşında
46-60	1 dişi deve 4 yaşında
61-75	1 dişi deve 5 yaşında
76-90	2 dişi deve 3 yaşında
91-120	2 dişi deve 4 yaşında
121-129	3 dişi deve 3 yaşında
130-139	1 dişi deve 4 yaşında
	2 dişi deve 3 yaşında

Koyun ve Keçilerin Nisap Miktarları

Koyun ve keçinin ilk nisabı kırkıdır. Kırk adet koyun ve keçi olan bir kişinin zekat olarak bir tanesini vermesi gerekir. Zekat olarak verilecek koyun bir yaşını doldurmuş olmalıdır. Şayet doğumundan 6 ay geçmiş de ön dişleri düşmüş ise seneyi doldurmuş da olsa zekat olarak verilmesi caiz olur.

40-120	1 koyun veya keçi
121-200	2 koyun veya keçi
201-300	3 koyun veya keçi
301-400	4 koyun veya keçi
401-500	5 koyun veya keçi

Her 100 koyun ve keçi için 1 adet verilir

Siğir ve Mandaların Nisap Miktarları

1- Siğirin sayısı 30 a ulaştığı zaman, zekat olarak, iki yaşına girmiş erkek veya dişi 1 buzağı verilir. Siğirlerin sayısı 40 a varıncaya kadar, ilave olarak bir şey vermek icab etmez. (Yani 30 - 40 siğir için iki yaşına girmiş erkek veya dişi 1 buzağı verilir.)

2- Siğirlerin sayısı 40'a ulaşınca, zekat olarak üç yaşına girmiş erkek veya dişi 1 dana verilir.

3- 60 siğir için, zekat olarak, iki yaşına girmiş erkek veya dişi 2 buzağı verilir.

4- Siğirlerin zekatının hesaplanmasında, 60'dan sonra 30 veya 40 sayılarına itibar edilir. Yani, 60'dan sonra **her 30 siğir için 1 buzağı**, veya **her 40 siğir için üç yaşına girmiş 1 dana** ile zekat verilir. **Mesela:** 70 siğir için, 1 buzağı ile 1 dana; 80 siğir için, 2 dana; 90 siğir için 3 buzağı; 100 siğir için de, 2 buzağı ile 1 dana zekat olarak verilir.

5- Verilecek zekatın buzağı ile de, dana ile de karşılama ihtimali olunca, zekat verecek olan kimse muhayyerdir, dilerse zekatı buzağılarla verir, dilerse danalarla verir.

Söyle ki: 120 siğir olan bir kimse, isterse, bunların zekatı olarak, 3 dana verir, isterse 4 buzağı verir. (Çünkü, 120 de 3 tane 40 veya 4 tane 30 vardır. Yani 4 x 30 = 120 olduğu gibi 3 x 40 = 120 dir.)

1/30
SIĞIRLAR

1/40
SIĞIRLAR

2/70
SIĞIRLAR

Ticaret için beslenen besi (et) hayvanları, et ticareti yapıldığı için **2. ilkedeki** kurallara tabi olurlar yani ticaret malı olarak değerlendirilir. Sütleri alınmak veya üretilip çoğaltılmak niyeti ile, yılın yarıdan fazlasında, parasız çayırda otlayan hayvanların sayısı nisabı bulursa, zekâtı verilir. Çift sürmek, yük taşımak, binmek için yetiştirilen hayvanların zekâtı verilmaz.